

ภาษาบาลี ๑ คำ คติธรรมประจำสัปดาห์

“อนฺธม — ความมืดบอด, ความมืดตื้อ”

อนฺธม อ่านตามภาษาบาลีว่า **อัน - ทะ - ตะ - มะ** มาจากคำว่า **อนฺธ (บอด)** กับคำว่า **ตม (มืด)** รวมกันเป็น **อนฺธม** เขียนเป็นไทยได้ว่า **อันธมะ** แปลว่า **ความมืดบอด, ความมืดตื้อ** แสดงถึงความเป็นจริงของขณะที่อกุศลธรรมเกิดขึ้นเป็นไป บุคคลผู้ที่ถูกอกุศลครอบงำย่อมมืดบอด ไม่สามารถรู้ความจริงได้ในขณะที่เป็นอกุศล และทุกขณะที่อกุศลเกิด ย่อมไม่ปราศจากโมหะหรืออวิชชาเลย เมื่อถูกโมหะครอบงำ ย่อมมืดบอดหรือมืดตื้อจริงๆ ตามข้อความในพระสูตรตันตปิฎก ขุททกนิกาย อิติวุตตกะ มลสูตร ดังนี้

“โมหะทำให้เกิดความพินาศ โมหะทำจิตให้กำเริบ ชนไม่รู้สึกละโมหะนั้นอันเกิดในภายในว่าเป็นภัย คนหลงย่อมไม่รู้จักประโยชน์ ย่อมไม่เห็นธรรม โมหะย่อมครอบงำนรชนในขณะใด ความมืดตื้อ ย่อมมีในขณะนั้น”

พระธรรมที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงแสดง ทุกคำเป็นคำอนุเคราะห์เกื้อกูล ทำให้ผู้ฟังผู้ศึกษาได้มีความเข้าใจที่ถูกต้อง พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงเป็นกัลยาณมิตรสูงสุด เพราะเหตุว่าทุกคำของพระองค์ ไม่ได้มีความประสงค์ให้ใครเข้าใจผิดเลยแม้แต่น้อย แต่พระองค์ทรงแสดงธรรมโดยนัยต่างๆ มากมาย หลากหลาย โดยประการทั้งปวง เพียงพอที่จะทำให้ผู้ฟังผู้ศึกษาค่อยๆ เข้าใจขึ้น เป็นประโยชน์เท่านั้น

กิเลสทั้งหลายทั้งปวง เป็นสภาพธรรมฝ่ายที่ไม่ดี ย่อมทำให้จิตเศร้าหมอง ไม่ผ่องใส ทั้งโลภะ (ความติดข้องต้องการ) โทสะ (ความโกรธ ความขุ่นเคืองใจ) โมหะ (ความหลง ความไม่รู้) เป็นต้น สำหรับปุถุชนผู้ที่ยังหนาแน่นไปด้วยกิเลสประการต่างๆ มากมาย ในชีวิตประจำวันในภพนี้ชาตินี้ก็ยังไม่พ้นไปจากกิเลสเหล่านี้ เป็นผู้ถูกกิเลสกลุ้มรุมเกือบจะตลอดเวลา ซึ่งไม่เพียงแต่ในชาตินี้เท่านั้นที่มีกิเลสมาก โดยมีโมหะเป็นหัวหน้า ย้อนกลับไปในอดีตชาติอันยาวนานที่ผ่านมา ก็มีกิเลสมาก มีความไม่รู้มากเหมือนกัน สะสมสืบต่อจนมาถึงปัจจุบันชาตินี้และยังจะต้องเป็นอย่างนี้อีกต่อไป ทำให้ไม่รู้ความจริงของสิ่งที่กำลังปรากฏทางตา ทางหู ทางจมูก ทางลิ้น ทางกาย และทางใจ เป็นไปกับอกุศลประการต่างๆ มากมาย ซึ่งจะเห็นได้ว่ากิเลสที่สะสมมามีมากเหลือเกิน ซึ่งก็เป็นธรรมที่มีจริงที่เกิดเพราะเหตุปัจจัย ไม่อยู่ในอำนาจบังคับบัญชาของใครทั้งสิ้น

เมื่อกล่าวถึงความมืดแล้ว ไม่มีอะไรที่มืดยิ่งไปกว่าโมหะ จะเห็นได้ว่าโมหะความไม่รู้ นั้น ก็ได้แก่ ไม่รู้สภาพธรรมที่มีจริงในขณะนี้ว่าเป็นธรรม แต่ละหนึ่งๆ ไม่ใช่เรา สำหรับสิ่งที่มีจริงนั้นมีจริงๆ ในขณะนี้ ทุกขณะตั้งแต่เกิดจนตาย ไม่พ้นจากธรรมเลย ไม่ว่าพระสัมมาสัมพุทธเจ้าจะทรงแสดงโดยนัยของ **ขันธ** (สภาพธรรมที่เกิดแล้วดับทรงไว้ซึ่งความว่างเปล่า) โดยนัยของ **ธาตุ** (สภาพธรรมที่ทรงไว้ซึ่งลักษณะของตน ไม่เปลี่ยนแปลงเป็นอย่างอื่น) โดยนัยของ **อายตนะ** (สภาพธรรมที่ประชุมกันในขณะที่จิตเกิดขึ้นรู้อารมณ์ทีละขณะ) ก็ไม่พ้นไปจากสภาพธรรมที่มีจริงในขณะนี้ **ขณะนี้**มีสภาพธรรมเกิดขึ้นเป็นไป ไม่มีขณะไหนเลยที่ **ไม่ใช่สภาพธรรม** ไม่ว่าจะได้เห็น ได้ยิน ได้กลิ่น ลิ้มรส รู้สิ่งที่กระทบสัมผัสกาย คิดนึก ขณะกุศลจิตเกิด ขณะ

อกุศลจิตเกิด เป็นต้น เป็นสภาพธรรมที่มีจริง สภาพธรรมจึงไม่ได้อยู่ในหนังสือ แต่มีจริงในขณะนี้ หากไม่ได้ฟังพระธรรมที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงแสดงให้เข้าใจว่าอะไรคือธรรม ธรรมอยู่ในขณะไหน ขณะนี้เป็นธรรมหรือไม่ ก็จะไม่เข้าใจความจริงของสิ่งที่มีจริงตามความเป็นจริงได้เลย เมื่อไม่เข้าใจความจริง ย่อมเป็นผู้ไม่ฉลาดในธรรม กล่าวคือไม่รู้ว่ขณะนี้ เป็นธรรม จึงหลงยึดถือสิ่งที่เห็น สิ่งที่ได้ยิน สิ่งที่กำลังปรากฏว่าเป็นเรา เป็นสัตว์ เป็นบุคคล เป็นตัวตนหรือเป็นสิ่งหนึ่งสิ่งใด เมื่อถูกโมหะความไม่รู้ครอบงำ ก็เป็นผู้มีติดบอด เพราะถูกปกคลุมด้วยกองแห่งความมืดคือโมหะ ย่อมทำให้ไม่เห็นความจริง แม้สภาพธรรมกำลังปรากฏในขณะนี้ ก็ไม่รู้ เป็นเหตุให้เกิดอกุศลอีกมากมาย ทำให้ยังต้องเกิดอีกรำไปและจะต้องประสบกับความทุกข์ทั้งกายและใจอีกมากมายอันเนื่องมาจากการเกิด

อกุศลจิตทุกขณะทุกประเภท เกิดเพราะโมหะความหลงความไม่รู้ ไม่รู้ว่าอะไรเป็นกุศล อะไรเป็นอกุศล ไม่รู้ว่าอะไรเป็นผลที่มาจากเหตุ ไม่รู้โดยประการทั้งปวง ความเป็นจริงของโมหะ ไม่เปลี่ยนแปลงลักษณะเป็นอย่างอื่น เกิดขึ้นเมื่อใด ย่อมทำกิจหน้าที่ไม่รู้ความจริง เมื่อนั้น ที่สัตว์โลกทั้งหลายยังท่องเที่ยววนเวียนอยู่ในสังสารวัฏฏ์ ก็เพราะยังมีโมหะอยู่นั่นเอง ถ้าเป็นผู้ที่สามารถดับโมหะได้หมดสิ้นถึงความเป็นพระอรหันต์ ก็จะไม่มีการเกิดอีกในสังสารวัฏฏ์ เป็นผู้สิ้นทุกข์โดยประการทั้งปวง

ในชีวิตประจำวัน อกุศลจิตเกิดมากทุกขณะที่จิตเป็นอกุศล ก็ไม่ปราศจากโมหะ ก็ลองคิดดูว่าจะสะสมโมหะมากเพียงใด ซึ่งถ้าไม่มีโอกาสได้ฟังพระธรรมที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงแสดง จะไม่มีทางเข้าใจเลยว่าตนเองมากไปด้วยโมหะเป็นอย่างมาก ดังนั้น หนทางที่จะค่อยๆ ขัดเกลาละคลายโมหะได้นั้น ก็ด้วยการอบรมเจริญปัญญาเท่านั้น ซึ่งจะขาดการฟังพระธรรมศึกษาพระธรรมเป็นปกติในชีวิตประจำวันไม่ได้เลยทีเดียว เมื่อเห็นคุณค่าของแต่ละคำของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ก็ไม่ละเลยโอกาสที่จะฟังที่จะศึกษาต่อไป เพราะทุกครั้งที่ได้ฟัง ก็ได้เริ่มสะสมความเข้าใจถูกเห็นถูก ขัดเกลาละคลายเป็นผู้มีติดบอด ไปทีละเล็กละน้อย

ชมรมบ้านธัมมะ มศพ. : www.dhammadhomefellowship.com, โทร. ๐๘๑-๘๓๒๐๕๗๗